

Előfizetési ár
MAGYAR DOHÁNYUJSAG¹⁴-ra
 Egész évre . . . 6 frt.
 Fél évre . . . 3 frt.
 Megrendelés a kiadóhivatalban
 vagy utalvánnyal minden
 postahivatalnál eszközölhető.
SZERKESZTŐSÉG:
 Budapest,
 VI., Podmaniczky-utca 1.

MAGYAR DOHÁNYUJSÁG.

Előfizetési ár
MAGYAR DOHÁNYUJSAG¹⁴-ra
 Egész évre . . . 6 frt.
 Fél évre . . . 3 frt.
 Megrendelés a kiadóhivatalban
 vagy utalvánnyal minden
 postahivatalnál eszközölhető.
KIADÓHIVATAL:
 Budapest, VI. Podmaniczky-utca 1. sz.

A dohánytermelést és dohánykereskedést felkaroló gazdasági szaklap

Megjelenik minden hó 1-én és 16-án.

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal és az ország
 minden hirdetés-gyűjtő ügynöksége.

Felelős szerkesztő és lapfőtudósító:
DARÓCZI VILMOS.

Hirdetések Negyed oldal 10 frt; kisebb hirdetéseknek
 minden petit sor 4 kr.

TARTALOM: Különleges dohányok. *Daróczi Vilmostól.* — Dohánytrágyázási kísérletek. Be-fejező közlemény. *Cserháti Sándor* jelentéséből. — Dohányjavítási kísérletek Dél-Németországban. *Kerpely Kálmán* felolvasása. — A dohány simítása. *Daróczi Vilmostól.* — Olasz szaklap közleménye. a dohány évelőségéről. — Dohánytermelés Szumatrán. — Egy kis dohány-kronológia. — A dohánygyedűdés Persiában. Kérelem a dohánytermelőkhöz. *Daróczi Vilmostól.* — Kérdések és feleletek. — Irodalom. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Különleges dohányok.

A világ minden részén, ahol a dohánytermelés üzetik, a legtöbb helyen csak egy fajú és jellegű dohányt termelnek. Így például azokon a világhírű dohánytermelő területeken, a melyek azokat az arannyal egyenértékű dohányokat produkálják, u. m. Havanna, Szumatra és még számos exotikus helyen, majdnem kizárólag egy-egy fajú és jellegű dohány termelésére szorítkoznak. A nagy Orosz birodalomban, melynek dohánytermelése Európában úgy területre, mint mennyiségre nézve első helyen áll, a dohányok faja és jelege már némileg eltérő egymástól. Törökországban csupán a termelési helyek elnevezésében van a különbség, de a faj és jelleg mindenütt ugyanegy, s csakis a talaj és éghajlat változataihoz képest van közönséges, finom és legfinomabb minőség. — Ugyanigy van ez egész Németországban, a Németalföldön; szóval majdnem mindenütt.

Csak nálunk, Magyarországon, oly fölötté eltérő egymástól a termelt dohányok faja és jellege, a dohánytermelés kezdetétől fogva mind a mai napig, — a mennyiben nálunk hajdanában ott voltak azok a régi, híres, ma már csak névleg ismert különleges dohányok, u. m. a gálócsi, kőspallagi, debrői, szent-andrási, jászkesíri,

szamosháti, verpeléti, rétháti, vittnyédi, szuloki és ibolya dohányok, — jelenleg pedig a szivarboríték levelektől eltekintve hivatalosan hét különböző, u. m. tiszai, debreczeni, szegedi, szuloki, kerti, muskatály és kapa dohányfajta termelnek, s ezekből a következő különleges jellegű pipadohányok vannak forgalomban, u. m. faddi, vittnyédi, verpeléti, csetneki, véki, rétháti, muskatály, erdélyi, kapadohány; — de hogy ezeken kívül mennyi a mindenféle vegyes és keverékfaja: annak csak a jó lsten a megmondhatója.

A termelt fajok mindenike, eredetileg és a maga helyén, hajdan egy rendkívüli különbséget képezett; — s részben a fajok ezen sokaságának is tulajdonítható, hogy dohányaink az idők folyamán annyira elfajzottak, degenerálódtak, — mert a magvakat, az örökösen vándorló dohányoskertészek, egyik vidékről a másikra hurczolták, s csökönnyös tudatlanságból mindenik a saját magvát tartván a legjobbnak: — a talaj és vidék különböző voltát semmibe sem véve — derűre-borura vetették el a magukkal hozott magvakat; szóval a mag tekintetében a legtöbb helyt egyedül a kertészek uralták — és sajnos! uralják máig is — a helyzetet.

Igy jött létre nálunk a termelt dohányfajoknak oly sokfélesége és a dohánymagnak csaknem teljes degeneráltsága.

Nekünk tehát most már oda kell törekedni, hogy azokat az egykori nagy értékű, különleges fajokat, eredetiségükre egyenként visszatereljük.

Ezeknek a régi jellegeknek az értéke jelenleg már csak akkor tűnik fel-előtünk a maga mivoltában, ha úgy elvétve, a dohányok sokasága közt rábukkan az ember

egyes eredeti válfajra, a melyek úgy a közönséges, mint a jobb minőségekben bámulatos jóságuk.

Aki a muskatály dohányok közt reá akad talalaha a megfelelő talajban és el nem fajzott eredeti magból termelt, tőkéletesen érett, könnyű dohányra: csak az tudja megmondani, hogy — a legfinomabb illatszerrel vetekedő, páratlan, kellemes és egyedül álló finom illatával és zamatos, édes ízével — minő valódi értékes anyag ez, — de ha ott termelik, ahol a talaj és éghajlat nem neki való, s hozzá még elfajzott magból: akkor miként lehessen az jó és a céloknak megfelelő? — és így vagyunk az összes különböző fajta dohányokkal.

Amint mondám: dohányainknak eredeti faja a maga nemében mind kitűnő jó jellegű, — tehát ezeket az eredeti fajtelleget kell visszavarázsolni, de mindenütt csak a maga helyén, oda is úgy, amint azt őseink egykor meghonosították.

Hiszen — hogy csak egy kézzel fogható példát említek — mikor a tokaji hegyaljai szőlőt a filloxera még tönkre nem tette, a világhírű tokaji bortermő szőlő venyigéjét hiába ültették volna bárhova: olyan jellegű bort, vagy azt csak megközelítőt is, az átplántált tőke sehol sem termelt volna, mint a maga eredeti helyén, — s éppen így vagyunk a dohánynyal is.

Könnyen ki lehet kutatni, hogy egykor hol — minő faj dohányok termeltettek, s épp ilyeneket kell az illető helyeken újra betelepíteni és termelni.

A jelenleg használatban lévő zagyva magok legnagyobb részéből ezt ugyan bajos lenne megvalósítani, — de hiszen vannak

Szőlőtrágya-kompozíciót
 és szőlők alá való mindennemű műtrágyákat

elismert kitűnő minőségben ajánl

a „*Hungaria*“ műtrágya, kénsvav és vegyi-
 ipar részvénytársaság

Budapest, Váci-körút 21. szám.

21-24

Részletes utasítást kívánatra ingyen és bérmentve küld az igazgatóság.

még országszerte, minden vidéken, egyes jeles termelők, akik a mag fajtisztaságának nagy fontosságát már rég felismerték s az egész elfajzástól némileg meg tudták menteni, most tehát — félre téve minden hiú álszégyent — kérjék fel a termelőket is ily — vidékenként jobb minőségű maggal rendelkező — jelesebb termelőket, hogy juttassanak abból a magból, amelyet tovább szaporítani kívánnának, — az így nyert magot zárják el biztos helyre és a vetés alkalmával saját szemekkel ellenőrizték, hogy csakis az a biztos jó mag kerüljön elvetésre, — ezt megelőzőleg azonban a kertészek összes megkísérlését el kell kobozni és mind megsemmisíteni, mert azoknak a szerencsétlen zagyva magjaitól csakis ily módon lehetséges megszabadulni.

Ha már ilyformán birtokában leszünk a helyszínére némileg megfelelő dohányfaj magvának, akkor aztán keresztezéssel is kísérletet kell tenni, a talajhoz alkalmas magfajokkal és így majd csak elérünk a helyes kezdethez. De ez oly nagy jelentőségű és annyira szükséges dolog, hogy igazán ez az első alapja az okszerű dohánytermelésnek.

Mennyire lelkesítő és buzdító hatású, ha az ember egyszer-másszor néhány nóm dohánylevelet lát, amely itt nálunk, Magyarországon terem, s aminőt például nekem a napokban volt alkalom látni. Igaz, hogy mindössze csak néhány levél muskatály volt, a melyből azt lehet következtetni, hogy ahol ez a néhány levél termelt: ott teremhet olyan, nagy mennyiségben is. Mert ez éppen olyan helyen — Gömör megyében Zabar községben — termeltetett, ahol már hajdan is híres muskatály dohány volt.

Csak meg kell adni a módját, — elsősorban a fajtiszta mag megválasztásában, s akkor aztán az alapos szakértelem és a szorgalommal párosult okszerű eljárás, lankadatlan kitartás mellett oda fog vezetni benünket, hogy a magyar dohány régi hírnevét újra visszavivhatjuk.

Ámbíció, jóakarát és egy kis szakértelem mellett, a jelenleg meglévő dohányainkból is lehet egyes, kitűnő minőségű, finom fajta leveleket kikeresni. — de ezek a mostani dohányok nagy sokaságában olyan arányban és állapotban vannak, mint például az érczegységekben levő nemesfémek, — de mégis benne vannak, — azzal a különbséggel, hogy az aranyat a bányában nem lehet megszorítani, míg ellenben az arannyal felérő kitűnő dohány, szakértelem és jóakarátú iparkodás mellett nagy mennyiségre lenne felszaporítható. — Tiszai levelek közt is találhatni olyat, a melyet az igazi pipás ember egész élvezettel szívat el. A debreczeni és az aradi — illetve ugynevezett szegedi — levelek közt elég van olyan is a mely nemcsak pipadohányt, de cigaretta, burok és olyan fedő leveleket tartalmaz, a mely párját ritkítja. — S ott vannak azután azok az ország különböző részein termelt, kerti és muskatály dohányok, a melyek bizony olyanok, hogy az egész világon nincs párjuk. — Természetesen mindezek a kitűnő jellegű dohányok — a mint előbb jelzém — most

csak olyan ritkán találhatók, mint a nagy hegyek kőhalmazában az atomnyi aranyorszemek, de azért elvéve most is akadunk ilyen ritka kitűnő levelekre.

Aki egy szamosháti, tiszem azt: Csenger vidéki jól kezelt, érett dohányt, úgy szintén egy érmeleki, Szent Király, Mindszent vagy Szodorón termelt tiszta jó dohányt, egy kis könnyű, jól kezelt, teljesen érett gálócsi, vagy más muskatály dohánynyal keverve, valaha pipázott: az bizonyára soha nem fogja ezt elfeledni, mert ha a dohányzás egyáltalán valami reális élvezetet nyújthat: akkor a fent jelzett keverék adhatta e minőségben a legnagyobb élvezetet.

S minden csak azt bizonyítja, hogy van nekünk itt-ott sok kitűnő jó dohányunk ma is, de a megfelelő helyen és az oda illő fajokból termelhető lenne temérdek igazán jó és élvezhető dohány; — s aki mégis konokul azt állítaná, hogy a magyar dohány mind csak also minőségű, vágni való és csupán közönséges olcsó szivarhoz való bél anyagot ad: az nem ismeri dohányaink valódi minőségét és még kevéssé ismeri az országnak dohánytermelésre alkalmas legkitűnőbb talajait, amelyek az okszerű termelésnek bevezetésével annyi sok — gyártási célokra alkalmas, burok, bél és boríték anyagnak való jó dohányt produkálhatnak, hogy ez által a jelenleg külföldről importált anyag szükségletét legalább is felenyire leszállíthatnánk.

Visszatérve eredeti tárgyához: en meg vagyok róla győződve, hogy — amint semmi sem lehet lehet mindig és minden körülmények közt egyformán teljesen tökéletes: úgy a mi dohányunk sem lehetett még legjobb időszakában sem egészen kifogástalan, mert bizonyára volt abban a jó közt satnyább és rosszabb is, úgy mint minden más termelvényben, — de úgy, hogy — mint most — csak kutatás után lehessen benne az eredetire akadni: olyan bizonyára nem volt ezelőtt.

Igaz ugyan, hogy éghajlatunk és talajunk, bizonyos tekintetben megváltozott, de azért mely szántás, megfelelő műtrágyázás, magnevelés és a dohányok helyes összeállítása, szóval szigorúan okszerű eljárás mellett igen sokat lehet javítani és a csorbát kiköszörölni; s ha mi azt elérhetjük, hogy eredeti, kitűnő fajtáinkat a régi helyükre visszahonosítsuk: ezzel dohánytermelésünk jövőjének biztos alapját fogjuk megvetni.

Daróczy Vilmos.

Dohánytrágyázási kísérletek.

— Cserháti Sándor jelentéséből. —
(Befejező közlemény).

9. Hevesmegye, Tarna-Zsadány. Cziner György.

A talaj neme: homok; élővetemény: rozs. A talaj megművelése: őszi szántás, kétszeri tavaszi szántás, egyetemes ekéssel. A tábla 1894-ben trágyázott utóljára istállótrágyával. A műtrágya ápr. 1-én szóratott el, kivéve a chilisalétromot, mely az ültetés előtt. A termelt feleség: Szamos dohány (tiszai levelek). Az ültetés ideje:

május 3-tól 16-ig. Sortávolság 60 cm., növénytávolság: 50 cm. Az ápolás 4 kapálás, töltögetés, bugázás és kacsoszából állott. Az időjárás csapadékban gazdag, szeptemberben jégverés széllel, szárítás alatt folytonos esőzés.

A szuperfoszfát egymagában a termésmennyiséget alig nevelte, többlet 30 kg., melynek értéke éppen fedezi a költséget. A szuperfoszfáttal trágyázott termésének minősége rosszabb, mint a trágyázatlan parcelláé. A különbség — 21 kr. — azonban alig számba vehető és könnyen megeshetik, hogy más okból származik. A kén-savas kálival trágyázott parcellánál 165 kg. terméstöbblet mutatkozik, mely a műtrágyázási költséget leszámítva 7 frt 75 krajczár tiszta hasznot hajtott. A beváltási ár is 1 frt 03 krajczárral több.

A kísérletre megjegyeztetik: „A második kertész dohányának már a tőkén lényeges különbség mutatkozott, a dohány felszer magasabb volt s erős sötétzöld színű mutatott. A kén-savas kálival, de főként a chilisalétrommal nagy eredményt lehet elérni homok talajon, ez a dohány mindig sovány és kérges fogású; a salétrommal trágyázott kitűnő minőségű és jól egő. A folyékony trágyázást nem tartom helyén valónak, mert 50% palánta kiveszett s csak többszöri utánültetéssel lett a tábla kipótolva. (Cziner György.)

A folyékony trágya ezen hatását sehol sem említik, valószínű, hogy az oldat tulajdonosan koncentrált volt.

10. Szabolcsmegye, Gyulaj. Schwarcz Károly,

I. számú kísérlet.

A talaj minősége: fekete homok; élővetemény: búza. A talaj megművelése: őszi szántás 9", tavaszi első szántás 8", ültetés szántás 7". Az utolsó istállótrágyázás éve 1892. A szuperfoszfát tavaszi szántás előtt, a chilisalétrom ültetés előtt szóratott el s beboronáltatott. A termelt feleség: Kis-Szamos (sima). Az ültetés ideje május 5. Sor és növénytávolság 1 m. Az ápolás három gondos kapálásból állott. Az időjárás igen változó.

A műtrágyázott parcellában különbség nem volt; a dohány az istállótrágyával el látott táblán jobban diszlett.

A kimutatás szerint csupán a szuperfoszfát és chilisalétrommal trágyázott parcellán volt 56 kg. terméstöbblet, melylyel azonban a trágyázási költség nem térült meg.

II. számú kísérlet.

A talaj minősége: sovány homok; élővetemény: burgonya. Többire nézve az I. számú kísérletnél megirtak tájékoztatnak.

A trágyázatlan parcella a többi hárommal össze hasonlítva kevesebbet termelt és pedig 208 kg.-mal, mint a szuperfoszfáttal trágyázott parcella.

A műtrágyázás mind a két kísérletnél fő hatással volt a minőségre, nevelte az I. osztályú leveleket s különösen a II. sz. kísérletnél igen jó hatásúnak bizonyult, ezért érthetetlen kísérlettevőnek azon megjegyzése, hogy a műtrágyázást „laza talajon kevésbé kötötteb talajon szükségből” tarja helyén valónak.

Ha a múlt évi dohány műtrágyázás eredményét össze hasonlítjuk az 1895-ik évivel, úgy azon következtetést vonhatjuk le, hogy a múlt évi kísérletek sokkal kedvezőbb eredményt szolgáltattak, hogy a mesterséges trágyafélékkel a legtöbb helyen a dohánynak úgy a mennyi- mint a minőségét fokozni lehetett, a mi elsősorban annak tulajdonítható, hogy a múlt évben az időjárás inkább kedvezett a dohány fejlődésének, mint 1895-ben.

Arra nézve azonban, hogy a mesterséges trágyafélék közül melyik hat legkedvezőbbben a dohányra, az eredményekből következtetést levonni nem lehet, mert hol az egyik, hol a másik trágya, illetve trágyakombináció mutatkozott legmegfelelőbbnek, legfeljebb azon következtetést vonható le határozottsággal, hogy Nesslernek azon állítását, miszerint a foszforsav árt a dohánynak, a kísérletek nemcsak hogy nem erősítették meg, hanem ellenkezőleg éppen azt bizonyították, miszerint a foszforsavtrágyát a dohány leginkább megkívánja és vele úgy a mennyi- mint a minőséget fokozni lehet.

Arra nézve, hogy mennyire határozottak a helyi viszonyok: talaj, trágyázottság, stb. a trágya hatásra, érdekes példát szolgáltat a kis-venyimi és a zsadányi kísérlet. Az elsőkben a chilisalétromot elítélik, a másikkban kiválóan alkalmasnak tartják. Azt mondhatjuk ezért a kísérletek alapján, hogy a mesterséges trágyafélékkel a dohánynak úgy a mennyi- mint a minőségét fokozhatjuk, de arra nézve, hogy minő műtrágyával: csakis az illető gazdaságban végzett kísérletek nyújthatnak felvilágosítást. Ez ugyan más növényre is áll, de talán egyiknél se oly nagy mértékben, mint a dohánynál, mert például kísérleteink alapján elmondhatjuk, hogy az ösi gabona természetét igen sok helyen pusztán szuperfoszfát használatával, a rétet Thomassalakk és kainittal, a homoki szőlőt mind a három tápanyag megadásával fokozhatjuk, míg a dohányra vonatkozó hasonló következtetést az eddigi kísérletek alapján nem vonhatunk le.

Kivételt e tekintetben csakis a folyékony műtrágya képez, mely azonban aránylag csekély számú kísérlettel lett csak kipróbálva s ezért határozott véleményt nem nyilváníthatunk, annyi tény, hogy a múlt évben a legtöbb helyen igen jó eredményel, mert úgy a minő- mint a mennyiségre igen kedvező hatással volt. Ezen trágyaféle alkalmazása azonban nagy óvatosságot igényel, mert különben könnyen kiöli a palántát, a mint azt Zsadányban tapasztalták és a mi saját kísérleteinknél is előfordult, ha e folyékony trágya kiöntözése után azonnal ültettünk, a miért is vagy 24 órával a trágya kiöntözése után kell ültetni, vagy pedig azon helyeken a hova a palánta kerül, kapával segély lyukat vágunk, ide öntjük a trágyát s ültetés előtt a kapával kihuzott földet visszahelyezzük s ebbe ültetjük a dohánnyt, a mikor a folyékony trágya a zsege palántának nem fog megártani.

A mesterséges trágyaféléknek a dohány egészségére gyakorolt befolyását nem közölhetjük, mert egyéb halaszthatatlan teendők miatt az égetési kísérleteket a jelentős összehállításig nem voltunk képesek befejezni.

Dohányjavítási kísérletek Dél-Németországban.

— Kerpely Kálmán felolvasása. —
(Folytatás.)

Egy jelentékeny tényezője a jó ültetésnek a *pikirozott palánták*. Ezek a 2—3 levélre kifejlődött palánták kiemeltetnek a melegágyból és átültetnek a dohányföldre, úgy, hogy mintegy 5—10 ctmtr. távolságra álljanak egymástól. Alig lehetne hinni, mennyire megerősödnek ezek a pikirozott palánták és a kiültetés idejére teljesen egyenletes anyagot képeznek. A pikirozott palánták kiemelése olyan kis ásvévszerű eszközzel történik, minőt a kertekben szoktak használni. Ez esetben a palánták közvetlenül a földdel együtt jönnek ki és a sérülés legkisebb jelét sem mutatják. A pikirozott palánták mindvégig egyenletesen fejlődnek és tetemesen megelőzik a nem pikirozottakat, egyszerre érnek, egyenlő anyagot adnak, amely egy időben lesz törhető, — ez pedig mind igen jelentékeny előny.

Én igen jól tudom, hogy Németországban némelyek a pikirozás ellen vannak, és pedig azon okból, mivel a pikirozott palánták nem oly erőteljes gyökérzeti rendszerrel bírnak, mint a melegágybeliek és azért is, mivel a pikirozott palánták a szárazságtól könnyebben szenvednek.

Ezen okok azonban nem állják ki a próbát, s a kísérletekben valami hibának kellett lenni, mert hogy a pikirozott palánták sokkal erősebb gyökérhálózatuk: azt én tapasztalásból mondhatom. Nem akarok azonban mégsem ezen okoknak egyenként való hosszabb fejtegetésébe bocsátkozni és csupán azt kívánom még kiemelni, hogy első sorban a palántanevelést kell önkéni is javítani.

Az eddigi tapasztalatok szerint egyenlőtlenül fejlődött palánták szoktak kiültetnii. Azonkívül a mozaikbetegség Németországban is kezd mutatkozni. Ezeknek főokát én abban keresem, hogy a magágyak mindig hasonló térségen és ugyanazon földön leszenek művelve. Azt hiszem, hogy ezen szempontból dr. Behrens ur fog még egyetmást közölni.

A mi a dohány trágyázását illeti, erre alig szükséges sok szót vesztegetnem. Általánosan ismeretes, hogy a Rajnvidéken egész helyek elvesztették a renomméjokat, és pedig főképpen azért, mivel a termelők, a dohánnyt, a városokból kihordott árnyék-szék trágyákkal, csatorna ürülékkel trágyázzák. Eppoly káros hatása a juhtrágya is. Ezen klórtartalmu és nátrondús trágyák emelik ugyan a dohánytermés mennyiségét, azonban megromtják a minőséget.

Ami jó Hollandiában az nem jó itt és nem jó nálunk. Hollandiában nehéz burnótanyagot termelnek, tehát ott helyén való lehet a jelzett trágyázás. Ott azonban, ahol finomabb pipadohánnyra van szükség és szivaranyagot akarnak termelni: úgy hatnak ezek a trágyaanyagok mint a méreg, még pedig oly veszélyes méreg, amelytől — a mennyiség jelentékeny emelése miatt — a parasztot nehezen lehet el-
téríteni.

Mindazon vidékeken, ahol az árnyék-széktrágya használatban van és nem csupán mellesleg alkalmaztatik, ott, a dohánytermelés emeléséről nehéz dolog beszélni. Én ismerek itt vidékeket, hol az árnyék-szék trágya használatát ellen maguk a parasztok felléptek, azon fenyegetéssel, hogy a szaklapokban fogják ama termelők neveit kiírni, akik árnyék-széktrágyát alkalmaznak, hogy községük jó hírnevét ne veszélyeztessék. Csak a dohánykeresedelem segíthetne ezen a bajon, oly formán, hogy mindazok, akik árnyék-széktrágyát nem használnak, jobb árban részesítenek. Én ugyan belátom, hogy mindezt könnyebb mondani, mint megtenni, mert a talaj már annyira ki van perzselve, hogy az első években nem lenne semmi eredmény, de most, jobb célra vezető eszközt nem tudok mondan. Ezen vidékeken a dohánnyt egymás után több éven át kell termelni, s azután jön a burgonya, melynek levélzete sok klórt tartalmaz, valamint a tarlórépa is, a mely szintén sok klórt vesz fel. S annál károsabb hatásúak ezek az árnyék-széktrágyák, mert némely vidéken konyhasóly keverik, hogy annál sürűbben legyen eladható. Szarvasmarhatrágya őszzsel alkalmazva, nem gyakorol káros hatást a dohánnyra.

Ami a műtrágyákat illeti: a dohánytermelésnél ez megint igen kényes dolog. Annyit tudok, hogy műtrágyát más egyéb terménynél első sorban azért alkalmazunk, hogy a mennyiséget emelje, természetesen a nélkül, hogy a minőséget ártana.

Igy használjuk a műtrágyákat a legjobb eredménnyel a gabonaneműeknél, répánál, stb. — Én valóban nem tudom megérteni, miért kell a dohánynál kivételt tenni, melynél mi, a mesterségesen előállított trágyákkal első sorban a minőségjavításra törekszünk. A műtrágyák, a dohánytermelésnél alkalmazva — és pedig nem tulzottan, de okszerűen alkalmazva — emelhetők a mennyiséget és tapasztalataim szerint a minőséget is, ha nem hagyjuk figyelmen kívül a vegetáció egyéb feltételeit.

A műtrágyák alkalmazásának a dohánynál az a következménye, hogy a parasztok, csakhogy a mennyiséget erősen emeljék, ezt is épp oly tulzott mérvben használták, miáltal ugyanazt érték el, mint az árnyék-széktrágya alkalmazásával: hogy a minőséget megromtották. Első sorban áll ez a chilisalétromra, mely a német dohánytermelésre már oly sok veszedelmet hozott.

(Folyt. köv.)

A dohány simítása.

Gyakran volt alkalom már előadni, hogy mennyire célszerű és kívánatos volna, ha a dohánysimítás — ez a költséges és fáradságos munka — dohánytermelésünk köréből végképpen kiküszöböltetnék. S kétségtelen, hogy ha az okszerű termelés és kezelés legfőbb tényezői, u. m. a jól megválasztott s a legkitűnőbb művelésben részesített és megfelelő műtrágya felhasználásával teljesen alkalmassá tett talaj, — tiszta, jó mag, — ép, erőteljes, pikirozott

palánták, — egyenlő és nem sűrű ültetés, — a szükséges külső munkáknak idején és gondosan elvégzése, — a leveleknek teljesen érett állapotban való törése s minőség szerinti megválogatása, — az összes dohányoknak pajtában szárítása, — a kellő füllesztés, — a még szükséges más egyéb intézkedések életbeléptetésével együtt általában bevett szokássá válik: akkor aztán idővel a haladásnak ama óhajtott magas fokára is bizonyára eljutunk, amidőn többé már nem leszünk kénytelenek a dohány simításával vesződni. Addig azonban, a jelenlegi körülmények mellett, a simítás, a maga mostani rendszerében, egy oly nagy fontosságú munka, amelytől jóformán a termék egész értéke függ; — mert rég tudvalevő dolog, hogy míg egyrészt a rossz simítással a legokszzerűbben termelt dohányt is el lehet rontani, addig másrészt a helyes és jó simítással még a rosszul sikerült dohányokon is nagyon sokat lehet javítani.

A simítás tehát a legnagyobb figyelmet és rendkívüli gondosságot igénylő munka, melynek helyesen és jól végzését minden termelőnek a saját jól felfogott érdeke parancsolja.

Ámbár az utóbbi években örömmel tapasztalhattuk, hogy a jobb termelők közül igen számosan, minden tekintetben oly gondosan és szépen összeállított dohányokat hoztak a beváltáshoz, hogy szinte öröm volt rájuk nézni, — de azért — sajnos — még mindig elég nagy mennyiségben szállítanak be ugyanazon bálban, sőt ugyanazon csomóban is, az egymástól teljesen különböző fajú, más minőségű, s mindenféleképpen összekevert dohányok, — már pedig az ilyen keverék az anyagnak gyártási vagy kereskedelmi célokra való használhatóságát s ezzel együtt az értékét is nagyon alászállítja.

Helyén valónak tartom tehát, hogy a dohány simítása körüli főbb mozzanatokra ez alkalommal is felhívjam termelőink szíves figyelmét.

A simítandó dohánynak első sorban olyannak kell lenni, hogy az szikkadt és elegendő puhasága, vagyis annyira ruganyos legyen, hogy a simítás alatt ne törjön és ne szakadjon, azonban nyirkos se legyen. Nedves dohányt sohasem szabad simítani. — az ilyen újra fel kell fűzni, hadd száradjon. A nagyon megpuhult dohányoknál vigyázni kell a simító helyiségekben, hogy a lesimított dohányok gyakran kihordassanak, — de okvetlenül legalább az egy napnál kész munka sietve kihordassék a meleg simító helyiségből.

A dohányt, a szárítópajtából kötelenként kell a simító helyiségekbe hordani, ahol aztán a levelek az egyes zsinegekről lehuzatnak és osztályoztatnak.

Míg azonban a szárítókon és a pajtákban való munkát egyesült erővel és egyöntetűen lehet és kell végbe vinni: addig a simításnál a munkának már gyárilag kell folynia, — vagyis a dohány simítás, illetőleg osztályozásnak minden külön mozzanatánál más és más egyénnek kell közreműködni s a maga dögát mindenki külön és pontosan kell végezni.

A dohányok megválogatása a simítás előtt a lehető legpedánsabb módon történjék, különös figyelemmel az anyagra, annak faj, érettségi fok és nagyság szerinti egyöntetűsége, de legfőképpen a színben és finomságban való teljes egyenlőségre.

Itt tűnik ki, hogy mily nagy a haszna és előnye, ha a dohányok már a töréskor, lehetőleg osztályoztatnak.

A válogatás olyformán történik, hogy amint a dohány a zsinegről le van huzva: a leveleket válogatás nélkül, csak úgy felületesen egy nagy csomóba kell rakni. Ezen csomókat aztán a legértelmesebb munkás veszi át osztályozás végett, s minden egyes levelet kézbe véve, azt mindenképp megvizsgálja, — megfigyeli annak színezetét, nagyságát, hosszát és szélességét, bordáját, ép vagy szakadozott voltát, s a szerint amint egyik vagy másik osztályba tartozik: külön rakásokba teszi. — Ugy kell a dolgot intézni, hogy az osztályozás nappal történjék, mert lámpa világánál nehéz a színt tökéletesen megkülönböztetni, — ehhez világos és tágas hely kell, és körülbelül egy ölnyi asztal, amelyen az illető a dohányt ahányféle osztályú: annyi csomóba rakja.

A helyes és rendes osztályozás a legfontosabb teendők egyike. — mert a hanyag osztályozással, a máskülönbben jól színesedett és beszáradt, hibátlan dohány értékét is nagyon leszállíthatjuk, — ami igen természetes, mert az olyan dohány, amelynél különböző minőségű és nagyságú hibás és ép levelek kerülnek egy csomóba: nem képviselhet olyan értéket, mint az, amelynél a levelek egyenletesen osztályozva simítanak egybe.

De a simításnál mégis a leglényesebb: a dohány finomsága. A kiváló finomságú leveleket, melyek bársony tapintatúak, ruganyosok, a többiekétől külön kell válogatni s nagyság és osztály szerinti külön simítani.

Maga a simítás munkája akként végzendő, hogy a mint az osztályozó munkás, a dohányleveleket osztályok szerint külön-külön csomagokba tette: akkor következnek a simító munkások, a kiknek mindegyike egy-egy külön osztályt simít, oly formán osztva fel a munkát, hogy a jobb osztályok a már gyakoroltabb munkások kezeibe kerüljenek, akik aztán az összeszűrgorodott leveleket szépen kihajlítva, kiegyengetve, tenyerökkel a levél mindkét oldalát végig simítják és úgy rakják egymásra és csomóba a leveleket.

A kerti levelek simításánál a fent előadottakra még sokkal inkább vigyázni kell, — mert ezek a finom, vékony bordájú dohánylevelek, ha a levegőben lévő sok nedves párából tele szíjják magukat, igen hamar megpenészednek, mivel a nedvességet nem bírják úgy elviselni, mint más egyéb fajta dohányok, — ezekre tehát éppen igen nagy gondot fordítsunk, s ezekből csak annyit kell a simító helyiségekbe egyszerre bevinni, amennyi éppen néhány órai munkára szükséges, s addig is nagyon ügyelni kell, hogy ezen dohányok minden nedvességtől lehetőleg megvédessenek és csakis kellő szikkadtan simíttassanak.

A kapadohányokra is nagy gondot kell fordítani, s a simítás alkalmával főleg ezeknek osztályozás szerinti elkülönítését kíváló figyelemmel kísérni mert ezen dohányokból a jobb minőségű, vagyis a szépen kifejlett és megérett, barna-piros színű, sikerült dohányok igen kedveltek és értékesek s — miként már többször említettük — ajóvédeknek éppen az a célja, hogy a kapadohány fogyasztási szükségletét lehetőleg hazai terméssel fedezze, s ez okból szívesen fogja ezen fajra a termelési területet — esetleg újra engedélyek adásával is — megszapciritani.

Végül figyelmeztetni kívánom még ez alkalommal a termelőket, hogy különösen most, a belső kezelési ideje alatt, kettőzött éberséggel igyekezzenek — első sorban a saját érdekében — a csempészetet minden kitelhető módon ellenőrizni és a dohányos kertészekkel és fogadott napszámosokkal szemben folyton a legszigorubb elővigyázati rendszabályokat alkalmazni, hogy a csempészet már eleve megakadályoztassék.

E végből a zsinegeket különböző helyeken gyakorta meg kell vizsgálni, hogy itt-ott a levelek nem hiányoznak-e róluk; — naponta meg kell olvasni a zsinegek számát és a felvett súly mennyiségre a kerteszt szigoruan felelőssé kell tenni. — A folytonos rendes felvigyázás és megbízható ellenőrzés, a munkásoknak a kimenésnél alapos megvizsgálása és kikeresése s a tapasztalt gazdák által már eléggé ismert kukás-furfangoknak meghiusítása, lehetlenné tétele: ezek a legbiztosabb óvszerek a csempészet ellen, amely úgy az államnak, mint a gazdának temérdek kárt okoz s nem ritkán kellemetlenségbe és bajba keveri a termelőket, sőt az engedély elvesztését is maga után vonhatja, — azért e tekintetben is a legnagyobb elővigyázattal és szigorú pontossággal kell eljárni.

Daróci Vilmos.

Olasz szaklap közleménye a dohány évelőségéről.

Lapunknak egyik tisztelt barátja által lettünk rá figyelmeztetve, hogy a Romában megjelenő „Il Tabac“ olasz szaklapnak mult havi számában, egy hosszabb közlemény jelent meg a dohány évelőségéről.

Érdeklődve iránta, hogy az olasz szaklapnak mi a véleménye e tárgyban: lefordítottuk a cikket, melyet O. Comes, a Portici olasz királyi felsőbb gazdasági iskola fűvészeti intézetének igazgatója irt, s adjuk azt amint következik:

„Ha jól emlékszem, egy évvel ezelőtt bejárta a sajtót egy Magyarországon tett állítólagos felfedezés híre, mely szerint a dohány évelő növény s hogy ennek következtében lehetségessé válik annak soraiból újabb növényeket nyerni, a nélkül, hogy szükséges volna minden évben újabb magvakat vetni. Mivel látom, hogy ezzel a kérdéssel jelenleg újból foglalkoznak, engedje meg szerkesztő úr, hogy erre nézve magam részéről a következőket mondjam el:

A Nicotiana tabacum fölötte szívós növény, mely a szár alsó végéről minden évben újból kihajt. A kacsozás, melyet a

magtermelés megakadályozása céljából szoktak rajta végrehajtani, (?) megörzi, sőt erősíti azon képességét, hogy tavasszal ismét kihajtsjon.

Csak hogy a *Nicotiana tabacum* az ipari termelésben több száz féle faj képviseli, amelyek hat különböző fajból erednek, s ezek nem egyebek, a különböző égálji viszonyok folytán megváltozott formáknál, alakulásoknál, vagy pedig keresztezés által nyert típusoknál.

Ezen típusok, a *Nicotiana tabacum*nak mindmegannyi változatait képezik, amelyek évszázadok óta termeltek Amerikában, ahonnan az európaiak lassacskán a régi világba importálták.

Amerikában az említett különböző típusok a különböző égálj alatt nagyon jól fenn tudtak maradni.

A tropikus válfajok: a *havanensis*, *macrophylla* és *brasiliensis*. Azonban ezen három típus eredeti vagy keresztezett válfajai, melyek eredeti helyén szivósak, ha a tropusokon kívül, tehát mérsékelt égálj alatt termelhetnek, nem képesek a zord hideget elviselni s a tél folyamán tönkremennek. Következésképpen ezek szivósak eredetük helyén, vagy a tropikus égálj bármely más területén, míg a mérsékelt égálj alatt, hol száruk a télen át megfagy, szükségszerűen évelőkkel válnak. (?)

A többi három faj közül a *fruticosa* fenn tudta magát tartani Dél-Amerika mérsékelt égálj részében, a *virginica* Észak-Amerika ugyanazon részében, míg a *lanceifolia* a tropikus égálj hegyes vidékeiről származik. Ennek tulajdonítandó ama körülmény, hogy ezen 3 válfaj eredeti vagy keresztezett típusai, az északi jeges vidékeket kivéve, mindenütt meg tudnak élni.

Miután pedig Európa legnagyobb része a mérsékelt égálj alatt fekszik: ezen 3 válfaj eredeti vagy keresztezett típusainak szárai, ha a téli hidegektől mentek maradtak, az új évben ismét kihajtanak. Bizonyosságát szolgálja ennek ama körülmény, hogy a *fruticosa* számos évelő példányra található különösen a földközi tenger medenczéjéhez tartozó vidékek kertjeiben, valamint a mi tájékunkon is, a fűvészeti kertekben, a *lanceifolia* és *virginica* néhány éves példányainak szintén számos példája található.

Ha azonban a most említett 3 faj szárai, Európa déli és középső részein áttelelni képes, a nélkül, hogy kiszáradna: ez nem áll a másik háromra nézve, amelyeknek szárai nálunk a telet nem bírják ki. Kivételt csakis a *brasiliensis*nek Európába telepített fajai képeznek.

Ez alkalommal szükséges felemlíteni, hogy a *brasiliensis* első válfaja volt a *Nicotiana tabacum*nak, amely Európába hozatott, s itt már a XVI. század fele óta tenyésztetik, és a százados kultúrákon át, erős természetétől segítve, lassan-lassan teljesen megszokta az európai régiók égálji viszonyait, oly annyira, hogy úgy a Franciaországban, mint a Hollandiában, Elzászban, Magyarországon és Olaszországban termelt dohányok legnagyobb része, vagy a *brasiliensis* eredeti fajából, vagy annak keresztezéseiből keletkezett. A török és levantai dohányok eredete egészen más.

Mindezeknél fogva nem lehet azon csodálkozni, hogy jól megvédett vidékek különleges helyi viszonyainál, vagy a téli évad enyhességénél fogva, a *brasiliensis* és ennek válfajainak a szárai, Európában, tavasszal újból kihajt. Tényleg, ha nálunk, Itáliában, a jövedéki szabályok megengednék azt, hogy a száruk, a levelek leszedése után helyükön maradjanak: kétségen kívül állana, hogy más. nálunk honos fajok szárai is újból kihajtanának.

Ezt előre bocsájtva, nem szenved kétséget, hogy Magyarországnak a kemény hidegektől megórt egyes részein, a *brasiliensis* és annak válfajainak a szárai, a tavaszi melegek beálltával új hajtásokat szolgáltathatnak.

Hátramarad a második és fontosabb kérdés megvitatása, az ugyanis, hogy megfelel-e az ipari célok érdekeinek, ezen száruk megóvása, azon célból, hogy általuk másodévi termést nyerjünk? — Meg kell azonban gondolni, hogy ezen tavaszi hajtások ugy viszonylanak az első év növényzetéhez, mint a sarjuk, ugyanazon év első száraihoz.

Tudvalevő dolog ugyanis, hogy a sarjú levelek nemcsak kisebbek, hanem jóval keskenyebbek és hegyesebbek is, mint az eredeti szár levelei. Aromatikusabbak, de a meszes savak túlnagy mennyiségénél fogva kevésbé jók ének, mert a növényzet fejlődésénél mindinkább megkeményednek, s azért kevésbé hasznavehetőek. Már most a régi száruk új levelei, ha a meszes savak bennük nem túlnyomóak, bizonyára nem lesznek elég aromatikusak, s az első év terméséhez képest jóval kisebb és keskenyebb leveleket fognak szolgáltatni.

Megfelelhet-e azonban a termelőnek, hogy a magvetés fáradságát és költségeit elkerülendő — még ott is igénybe vegye az új sarjakat, a hol a dohánytermelés nincs korlátozva? — Nekem úgy tetszik, hogy nem; mert ha így jár el: nemcsak csekélyebb mennyiségű, hanem kevésbé jó minőségű dohányt is fog kapni.

De nem állna meg azon ellenvetés sem, hogy módot kellene keresni, a levelek felületének nagyságát, illetve megnagyobbítását valahogyan erősizni, mert ezen erősizés csak nagymérvű műtrágyázás s erős öntözésük árán lenne elérhető.

Csak hogy ezen eszköz csakis a burnót dohányoknak, nem pedig a pipadohányoknak válnék hasznára, mert a levelek minőségének bizonyára megártana, a nélkül, hogy a rendes termék mennyisége elérhető lenne.

Ezek után még csak az a mondani valóm, hogy egyáltalán nem kell azon csodálkozunk, hogy a *brasiliensis* válfajai Európában újra kihajtanak, — de arra sem szabad számítanunk, hogy ebből a pipa- és szivardohányokra előnyök származhatnának.

* * *

Az olasz tudósok fenti közleményére meg kell jegyezni, hogy én nem tudom: honnan, mily forrásból értesült ő, a dohány évelőségére nézve általam tett felfedezésről, de forrása nem helyesen informálta a kérdéssel, mert először is én még eddig soha sehol nem állítottam azt, hogy a dohány évelősége folytán lehetséges lesz a szárból

új növényeket nyerni, a nélkül, hogy minden évben szükséges lenne magot vetni. Erről nem szólhattam, mert ez még kipróbálva nincs és kísérlet nélkül nem szabad ilyet állítani. Hogy mi lesz a szabadban kitelelt Juhánytöbblől: azt még csak majd a jövő tavasszal fogjuk megtudni.

Feltűnő előttem a dohány növényélet-tanáról hirdett elmélete, amelyben olyan határozottan állítja, hogy a dohánynak több faja, különböző helyeken, állandóan évelő, és az évelő dohánynak, a szabadban, a földközi tenger mellékén számos példánya található.

Meglehet, — nem tudom, — és ezt se nem tagadom, se nem állítom. Én csak annyit mondhatok — amit számos kitűnő szakember is mondott — hogy eddig mindenki úgy tudta, hogy a dohány egy nyaras növény. A leghíresebb botanikusok — így Semler is — ezt hirdették, s a tropikus növényekről irt világhírű művében ő is csak két fajt említ: a *Nicotiana fruticosa*-t, amely Dél-Afrikában és Chinában a *Nicotiana urens*-et, amely Dél-Amerikában tenyészik, mint évelő dohány, de szerinte ez mind a kettő cserje, bokor, tehát nem az, amelyet mi dohánynak ismerünk.

Úgy látszik, az olasz tudós is abban a tévhitben van, mint egy pár német szakférfi nyilvánítá, hogy az évelő dohány növény, a második és további évben csak sarjú, kacsszerű leveleket hoz, a melyek minőségileg és mennyiségileg is rosszabbak az anyanövény termésénél. Ezt már határozottan tagadom, mert — a mint már számtalanszor elmondtam — az én eddigi kísérleteim eredményei ezt az állítást kétségtelenül megczafolják.

Sajnálom, hogy a dohány dugványozhatóságáról egy szót sem szól, talán erről nincs is tudomása, holott ez igazán oly nagy fontosságú, hogy a magtermelésre ez lehet a legnagyobb jelentőséggel.

Egyébiránt én az olasz tudóssal nem vitatkozhatok, s az ő olaszthoni vonatkozású elméleteinek czáfolatába nem bocsátkozhatom, — mindenesetre örülök, hogy felfedezésem híre Rómában is elhatott, s érdekesnek tartom, egy botanikusnak — habár sokban téves — véleményét olvasóinkka is megismertetni.

D. V.

Dohánytermelés Szumatrán.

Lapunk többszörös közleményeiből nem ismeretlen már olvasóink előtt, hogy Szumatrán hogyan termelik a világ egyik leghíresebb dohányját, — de azért mégis érdekes és tanulságos, ha a dohánykultúrának azt a bázisát magas fokát és az ottani rendkívüli viszonyokat mindig újabb és újabb oldalról s a legapróbb részleteiben is bemutatjuk, mert mindig van ezekben valami, amiből tanulhatunk, miként erről alábbi közleményünk is tanusodik.

Akik Havanában, Amerikában, stb. a nagy kiterjedésű és jól ápolt dohányültetvényeket ismerik: azok előtt a Szumatrai dohánytermelés rejtélynek tűnhet fel, amennyiben ott a dohányföldék legtöbbszörre fák- kál, cserjékkel fűdött tarlókból állanak.

Amint a termelési terület kijelölöttet, a fákat kivágják és meggyújtják rajta, — ami elég: az hátramarad, mint hamu, ami csak félig ég el: az egyszerűen fekve hagyatják s az így nyert üres terület-foltokon ülteti el a kuli az ágyakba vetett és gondosan nevelt fiatal dohány palántát. A gondosság és a munka, mely a dohány művelésére fordítatik, nem ismer határt, s ezek a fiatal palánták úgy ápolatnak, mint a gyermekek. Zöld galyakkal takartatnak be, hogy árnyékban legyenek. A palánták minden reggel megtisztítatnak a rovaroktól. Némelykor már napfélkölte előtt láthatók ezek a fáradhatlan munkások, a mint lámpafény mellett szorgoskodnak. A folytontartó figyelemnek magas munkabér a jutalma, mert minden kuli bizonyos mennyiségű magot kap, s az ebből tényleg termelt dohánynövény minden ezer darabja után 8 dollárnyi munkabérben részesül.

A kuli éjjel-nappal az ő fáival foglalkozik — amint a dohányt neveznék szokta — mindaddig, míg ezek le nem vágatnak, ami a kiültetés után 60—90 nap mulva szokott történni. Ez után behordja ezeket a szárító pajtákba, nagyság szerint osztályozza a maga kis termését és benyújtja róla a számadását.

Ha egy darab földterület termékenyvé tételt, akkor ezen 3—3 éven folytatják a termelést, mely idő után a talaj kimerültnek vélemeztek, s a kiült talaj helyett újat keresnek és ezt ismét a jelzett fáradságos módon kezdik művelni.

A hol lehetséges, ekét használnak, de ez — a minduntalan felmerülő akadályok miatt — kevés helyen van alkalmazásban. Alig találni dohányföldet, ahol a fuvarozás nyomai ne látszanának s elég sűrűn bukkannak pajtákra és szétszórtan épült telepítvényes házakra, annyira minden rendszer nélküliek az itteni dohányültetvények.

A pajták gyönyörű szép épületek, s többnyire mind egyformán 400 láb hosszúak, 300 láb szélesek és 90 láb magasak, palma vagy atap levelekkel befödve, az oldalakon és végeken nagy ablakkal ellátva. Az egész épületben egy szeg sincs, mint-hogy az egész faból van összeröva. A padlózat kőből készült s itt megy végebe a dohány szárítása, fermentálása és osztályokba sorozása.

A munkának ezen része felett alig lehet kritikát gyakorolni. S amennyire kezdetlegességnek tűnik fel a talaj termékenyítése körüli eljárásuk: az aratás utáni belső kezelés tekintetében annyival inkább felülmúlnak valamennyi ismert módszert Szumatrán.

Némelyik munkás valóban bámulatreméltó technikai ügyességgel bír. Az osztályozók rendszerint idősebb emberek és daczára annak, hogy ezek többnyire békák, vagy az ugynevezett kínai betegség által nagyon elő vannak véve, mégis — rendkívüli technikai ügyességök és a különböző világpiacok igényeit ismerő nagy szaképzettségük folytán — a termelőkre nézve megfizethetetlen értékkel bírnak. Ezek a különben nagyon civilizálatlan szegény teremtések, bámulatosan jól tudják, hogy minő dohányt igényel Anglia, minőt Német-

ország, minőt Amerika és minőt az egyed-áruságokkal bíró országok. Az a rendkívüli finomságú dohány, amely után oly állandó nagy a kereslet és amelyet kizárólag csak Szumatra produkál: életfeladata és létkérdése ezeknek a munkásoknak.

Egy kis dohány-kronologia.

- 1496: Romanus Paine az első értekezést közli a dohányról „Cohoba” név alatt.
 1519: A spanyolok Tabasconál felfedezik a dohányt.
 1535: Canadában a dohányt elfüstölik.
 1559: A dohány Európába behozatik.
 1570: A dohány Hollandiában pálmalevél-szárából füstöltetik.
 1585: Virginiában az angolok agyagpipák használatát látják.
 1599: Persiában a dohányt eliltatják.
 1601: A dohány Java szigetére bevitetik s Egyiptomban is megkezdődik a dohányzás.
 1604: I. James angol király a dohányra magas adót szab.
 1615: Németországban és Hollandiában a dohányt elültetik.
 1616: Virginiában a gyarmatosok a dohánynövényt művelik.
 1619: I. James megírja az ő „Counterblast”,-ját, (ellenvetés a dohányzás ellen.)
 1620: 90 fiatal leány Angliába Amerikába eladatik a termelőknél 120 font dohányért.
 1634: Moskvában törvényszék állittatik, minden dohányzónak megbüntetésére.
 1653: Svájcban dohányozni kezdenek.
 1691: XII. Inocent pápa exkommunikálja mindazokat, akik a római szent Péter templomban dohányt burnóznak.
 1724: XIV. Benedek pápa az előbbi bullát visszavonja,
 1732: Marylandban a dohány törvényes forgalmi eszköz, fontonként egy angol pfennig értékben.
 1789: Az Egyesült-Államok 90 millió font dohányt exportálnak.

A dohánygyedáruság Persiában.

A jelenleg uralkodó persa sah elődjé, pár év előtt kizárólagos engedélyt adott Gerald F. Talbot angol őrnagynak, a persa dohánygyedáruságra, melynek életbeletetésére Talbot, Londonban, 650.000 font sterling alaptőkével (64.740 részvény 10 fontjával és 2600 alapítói részvény 1 fontjával) részvénytársulatot alakított, melynek ötven évre szóló monopóliuma van Persiában dohányt vásárolni és eladni és dohánygyártmányokat előállítani. Ennek fejében firt a persa kormányának évenként 15.000 font sterling bért, továbbá az ötszázalékon felüli tiszta nyereség egy negyedét.

A dohány, a persa birodalomban az ipar és kereskedelem legfontosabb cikke, mert a dohány ott első rendű szükségleti cikk, melyet minden néposztály férfai, asszonya egyaránt nagy mérvben fogyaszt. A dohányt főleg szivaralakban fogyasztják; — a narghilé (tömbeki) dohányt nagy mennyiségben exportálják is, Törökországba,

Egyiptomba, Indiába, Arábiába és Afganisztánba.

4 $\frac{1}{2}$ millió kilogrammra (1 $\frac{1}{2}$ millió batman) becsülik a tömbeki évi kivitelét, a mely nem is csökkenhet, mert ez a dohány csakis Persiában terem, Törökországban és Egyiptomban hasztalan kísérlettek a természetadtá monopoliuma van és a forgalom, jó kezelés mellett csak növekedhetik.

A beiföldi dohányfogyasztást 18 millió batmára, azaz 54 millió kilogrammra becsülik.

Ezen számokból azt következtetik, hogy a dohányvállalat tiszta jövedelme évenként félmillió font sterlingre fog rugni. Ebből a kormány 15.000 st. font bért és 113.000 font jövedelmi részt kap. A megmaradó 371.875 fontnyi tiszta nyereség a részvényeseknek jut.

Kérelem a dohánytermelőkhöz.

Most van az ideje annak, hogy a dohány évelőségére nézve kísérletek tetésenek.

Bátorkodom tehát az én kedves olvasóim — akik iránt egyenként és együttevén a legőszintébb tisztelettel és igaz jóindulattal viseltem — ujjolg bizalmasan megkeresni, hogy ha az évelőség kipróbálásában saját érdeküket nem vélnék is fel, találni, kérve-kérem a termelő urakat, tegyék meg az én kedvemért és szánják rá magukat, hogy a dohány évelőségére nézve kísérleteket tegyenek, — hadd teljesüljön az a régi vágyam, hogy ez a dolog valahára komolyan és minél többek által kipróbáltassék és siker esetén általános érvényre emeltessék.

Hiszen nem kerül ez a gazdáknak valami különös fáradságába vagy költségébe, — mindössze annyi az egész, hogy egy néhány sor dohánytökét többől levágva, a dohányföldön kell hagyni és jól beföldelni, hogy a téli nagy fagyoktól védve legyenek.

Továbbá akik üvegházal, vagy alkalmas jó pincze helyiséggel bírnak, kegyeskedjenek néhány erős dohánytökét földestől együtt valami nagy edénybe elhelyezni és azt kiteleltetni, hogy a fagy ne érje őket.

Előre bizton merem állítani, hogy a jól kitelelt töké tavaszra a legszebb hajtásokat fogják hozni, amelyek dugványozásra kitűnően alkalmasak lesznek, és ezek a második évben sokkal jobb és finomabb dohányt fognak teremni, mint aminőt az anyatókén termettek.

Éppen ebben rejlik az egész dolognak az érdeme és nagyszerű eredménye. De ezt csak úgy lehet konstatálni és általánossá tenni, ha nemcsak egy-két ember, hanem számosan tesznek e részben kísérletet, s megfigyelik és nyilvánosságra hozzák az eredményeket, ami bizonyára a közügynek, az összes dohánytermelőknél fog hasznára válni.

Én is folytatnom erre vonatkozólag kísérleteimet és tanulmányozásaimat, s 20

tőke dohányt teleltek ki, részint a szobában, részint üvegházban, olyan növényeket, a melyek már dugványból lettek, néhány pedig már több éves tőke közülök.

Alig várom a tavaszt, hogy a kísérletek eredményéről minden tekintetben tisztában legyünk.

Daróczi Vilmos.

Kérdések és feleletek.

12. Kérdés: Lefoglalhatják-e egyes uradalmak, bérlőik tartozása fejében, az egész dohánytermés árát? **Válasz a 12. kérdésre.**

Egy előfizetőnk által velünk közölt azon panaszra, hogy egyes uradalmak, bérlőik tartozása fejében az egész dohánytermés árát, tehát a feleskertészek részét is, bírói letiltás nélkül lefoglalják: most is csak azt felelhetjük, amit, egy hasonló esetben pár év előtt egykor már mondtunk, hogy t. i. itt-ott ilyen eset előfordul, amit emberességi és méltányossági szempontból nem helyeslünk ugyan, de végre is be kell ismernünk, hogy ha a bérleti szerződés erre felhatalmazza: az esetben az uradalomnak joga van ezt tenni, annyival is inkább, mert a törvény csakis a termelőt ismeri el a dohány-ár tulajdonosának, s ily esetben a kertészeknek csakugyan nem marad egyéb hátra, mint a dohánytermés árának őket illető iránt része a bérlő termelő ellen sommás polgári pert indítani. Ha pedig a termelő részére kijáró dohány-árra, egy harmadik javára bírói foglalás intéztetik: az esetben a kertészeknek elsőbbségi igény bejelentése után kell jogukat érvényesíteni.

Kétségtelen, hogy mindkét esetben a perlekedés időt, költséget és utánjárást igényel s a kertésznek elvitázhatatlan joga van megtámadva. A jogegyenlőség elve is azt követeli tehát, hogy ugy a termelőnek, mint a feleskertészek tartozása fejében a dohány árának csak azon része legyen egy harmadik által lefoglalható, a mely a termelő és kertész közötti leszámolás után fenmarad. S bizonn hisszük, hogy annak idején, a törvényjavaslat vagy szabályrendelet kidolgozása alkalmával, ezen körülmény sem fogja az illetékes körök figyelmét elkerülni.

Szerkesztő.

Irodalom.

„Köztelek Zsebnaptár és Évkönyv” 1898 évre. *Rubinek* Gyula és *Szilassy* Zoltan OMGE. titkárok szerkesztésében most jelent meg. A „Zsebnaptár” a különböző gazdasági számadási tételek bejegyzésére szolgáló rovatolt lapokon kívül igen terjedelmes, az előző évi évfolyamokhoz képest jelentékenyen bővíttet és javított adatgyűjteményt is tartalmaz, amelyek a gazda mindennapi életében léptenyomon szükségesek és hasznos szolgálatot tesznek a becsléseknél, a takarmagvozásnál, a hizlalásnál, a gazdasági építkezéseknél, trágyázásoknál, szőlő- és gyümölcsstermelésnél, káros rovarok és növények ellen való védekezésnél, a tejjgazdasági üzletnél, a vasuti szállításoknál, stb. Ezenkívül a Zsebnaptár tartalmazza az OMGE. pályázatán jutalmat nyert *Suschka* Richárd gazd. akadémiai intéző gaz-

gasági számvitelének főbb könyvviteli mintáit is. Az „Évkönyv” pedig a földművelésügyi miniszterium ügybeosztásán és a miniszterium hatósága alá tartozó közintézmények szervezetének és igénybevételének ismertetésén kívül a hazai uradalmak, birtokosok, bérlők és gazdatisztjeik név- és címjegyzékét tartalmazza, mintegy 32,000 gazdatiszt címével. A hazai gazdaközönség kezén ez idő szerint még mindig igen számos példány német és különösen osztrák zsebnaptár forog, holott ezen művek szerkesztésénél szerzők azon törekedtek, hogy tisztán a hazai viszonyok szemmel tartásával, használhatóság tekintetében amazokat fölmúluló művet adjanak a gazdaközönség kezébe. A két könyvnek ára postai ajánlott küldéssel az OMGE. tagjai és a „Köztelek” előfizetői részére 2 frt 20 kr, bolti ára: 2 frt 50 kr.

VEGYESEK.

— **Kinevezések.** A m. kir. pénzügyminiszter *Tolnay Vilmos* dohánygyári aligazgatót dohánygyári igazgatóvá-, *Benkhárd Vilmos*, *Gerstner István*, *Heigel Albert*, és *Okolicsányi József* gyártási osztályvezetőket dohánygyári aligazgatókká-, *Rády János* szertári kezelőt a dohányjövődéki központi szertár vezetőjévé-, *Szomolenszky Antal*, *Császár Péter* és *Mikszik Ede* IX. fizetési osztályú dohánybevaltó hivatali kezelőket VIII. fizetési osztályú dohánybevaltó hivatali kezelőkké nevezte ki. — A m. kir. dohányjövődéki központi igazgatóság *Tolnay Sándor* pozsonyi dohánygyári szertári kezelőt a m. kir. dohányjövődéki központi szertárhoz központi szertári kezelővé-, *Lőw György* m. kir. pénzügyminiszteri szemellenőrt a pozsonyi dohánygyári igazgatóság dohánygyári szertári kezelővé és *Bogyó Bódog* központi igazgatósági irodatisztet, a központi szertárhoz, központi szertári tiszté nevezte ki.

— **Áthelyezések.** *Lipp Frigyes* zágrábi dohánygyári aligazgató, hasonminőségben Szegedre-, *Hutkay László* szomolnoki dohánygyári aligazgató, hasonminőségben Egerbe lett áthelyezve.

— **Jubileumi ünnepély.** *Lipp Frigyes*, a zágrábi dohánygyár közkedveltségű volt aligazgatója, f. évi október hó 19-én töltte be negyedszázados szolgalmi pályáját. E napot ünnepélyavatta a gyár tisztái és aliszti kara. Az ünnepély a jubiléum hivatali irodájában kezdődött, hol tisztelői szerencsekívánataikat tolmácsolva, üdvözlő felirattal, alkalmi ajándékkal s virágcsokrokkal lepték meg az ünnepeltet, aki meghatottan köszönte meg a nem várt óvációt. Az ünnepélyt gazdag lakoma fejezte be, melynek folyamán *Schneider József* gyártási osztályvezető a tisztikar nevében hosszabb beszédben üdvözölte a közszeretben álló aligazgatót, érdemeit és különösen hmanitását emelve ki. Emelte az ünnepélyt a jubiléum atyjának: *Lipp Lipót* p. ü. tanácsos, nyugalm. dohánygyári igazgatónak jelenléte is, ki fának jubileumára Gráczból jelent meg s egy gyönyörű tószttban a jelen és mult között vont párhuzamot. — Az ünnepelt, ki az est folyamán számtalan üdvözlöt kapott részint levél, részint sürgöny útján, az ország minden részéből, hálás szavakkal köszönte meg az őt ért szép megtiszteltetést.

— **Berek-Büszörményből** írja hozzánk *Fleischer Miksa* ur, mult hó 23-áról, a kö-

vetkezőket: „Örömmel közlöm, hogy az idei termés azon része, mely a jég által nem sérült meg, leveleiben teljesen szépen kiszáradva, egyenletes piros színnel, kitűnő minőségűt fog eredményezni és ha az idő enged: ugy november első napjain ezek simitásához fogok; — tekintve hogy minden levél beszáradt és mindvégig tek. szerkesztő ur szakvéleménye szerint kezeltem: nézetem szerint ez eredményezte azt, hogy oly kitűnő lett és teljesen készen van a dohánynom.” — Részünkről sietünk szerencsét kívánni a közölt jó eredményhez, s örömlünkre szolgál, hogy oly elismert régi jeles termelő, mint a levelőr ur, lapunk véleménye és tanácsai szerint intézi termelési munkáját. Bár számosan — akiknek jóval több szükségük volna, mint a levelőrnek, az utmutatások követésére — hasonló bizalommal és jóakarattal indulnának lapunk után, amelynek az a célja és egyedüli törekvése, hogy a dohányügynek és a termelőnek jó szolgáltatokat tegyen.

— **A brüsszeli nemzetközi kiállításon** a m. kir. dohányjövődéki központi igazgatóság és a „Magyar dohány kereskedelmi részvény társaság” disz-oklevéllel lettek kitüntetve.

— **A dohánytermelés Pfalzban** — manheimi konzultációnk jelentése szerint — mennyiségileg sikerültnek mondható; a behordott dohány szép, nagylevelű. Az új dohány minőségére nézve ítéletet mondani nagyon kora lenne, de bizonyos, hogy az utóbbi esős időjárás nem vált előnyére.

Szerkesztői üzenetek.

Fleischer Miksa urnak. **B.-Büszörmény.** Becses tudósítását köszönjük. A biztosító társaság eljárását nagyon csodáljuk. Nem akarunk a bírói ítéletnek elibe vágni, de elvi jelentőségünk tartjuk, hogy az ügyhöz annak idején még hozzászóljunk.

Fejér Viktor urnak. **Kisvárdán.** Becses közleményét lapunk zártakor vettük, — nagyon köszönjük, — jövő számunkban egész terjedelmében közöljük.

Berger Samu urnak. **Pta-Fenek.** Az év végéig járó előfizetési díjat köszönettel vettük. A tett kérdésre nézve röviden értesítjük, hogy a kapadohány homok vegyületű, kissé nehezebb talajt kíván. Mikénti termelésére nézve ez évben is, jövőre is, bőséges utasításokat fog lapunkban találni. A termelési engedély iránt december 31-éig a községi előjárásnál kell a kérvényt, illetve bejelentést beadni, s ha talaja ismeretes és alkalmas, remélhető, hogy megkapja az engedélyt.

Bodor Zejmund urnak. **Dombrádon** és **Pásztor Béla** urnak. **Tisza-Füreden.**

Az év végéig járó előfizetési díjat köszönettel megkaptuk.

Az országos gépész-egyesület

a gépészet minden ágában

kellőleg szakavatott

gépészeket

minden időben díjtalanul

elhelyez

Budapest, VIII., Nap-utca 19. szám.

Dohányzsínórok

és

báلكötelek,

géphevederek, tömlők,
szövő-fonál, zsákmadzag,
tisztító-kóc és kender,
juteárak, borszűrő-zsák,
elsőrendű dupla vitorla-
vászonból készült kezelési
zsákok,

vizmentes takarók és ponyvák
és
egyéb gazdasági cikkek

a legesőidőbb kiszolgálás mellett

gyári áron kaphatók

BERGER TESTVÉREK

juteárak és zsákok gyári raktárában

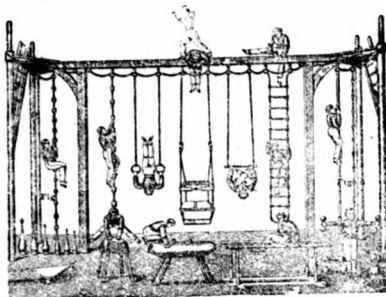
Budapest, V., Árpád utca 12. szám.

Az osztrák-magyar kenderfonó és zsineg-
gyárak gyártmányai központi raktárának
elarusítása.

A szegedi kenderfonógyár részvénytársaság
magyarországi vezérképviselete és főraktára.

2—

Sürgőnyezim:
„KÖTÉLGYÁR”
Budapest.

TELEFON:
62—13.

Legjobb és legmegbízhatóbb minőségű

lópokróczokat

ajánl a

BLEIER és WEISZ kötélgyártó cég BUDAPESTEN.

Raktár és iroda: VII., Károly-körút 7. sz.

Továbbá: magyar bácskai kenderből készült
gazdasági kötélárút,

valamint: kocsizó lóhálók, szánhálók, gabonazsákok, vízhatlan ponyvák,
kender, csepű, vászontömlők, itató- és tűzivedrek, **torna-eszközök,**
cocus futószőnyegek és lábtörlők, ruhaszárító kötelek. — Lawn-tennis
hálók, fogolyhálók stb. e szakmába vágó árúkat a legjutányosabb eredeti
gyári áron.

Képes arjegyzék kivanatra bérmentesen küldetik. — Vidéki megrendelések
pontosan eszközöltetnek.

21—24

Védjegy.

Kitünő minőségű dohány termés

csakis

a dohány által igényelt tápanyagokat tartalmazó

dohány műtrágyával

érhető el, melyet legjobb minőségben szállít a

brassói kénsav- és műtrágyagyár.

Mindennemű műtrágyázás iránti felvilágosításokkal és árajánlatokkal készséggel szolgál a

Központi iroda Budapest, IV., Bécsi-utca 5. szám.

A „Magyar Dohányujság”

és valamennyi hirdetési irodában. — A hirdetések a legjutányosabban, s többszöri közlés ese-
tén kedvezményes áron számíttatnak.

részére hirdetések felvé-
tetnek a lap kiadóhivata-
lában: Budapest, VI., ker.,
Podmanitzky-utca 1. sz.